आत्मनिर्भर भारत
भाग 5- सरकारी सुधारणा आणि सक्षमता
17.05.2020

सत्यमेव जयते
Government Of India

कोविड अनुषंगाने आरोग्याशी संबंधित उचललेली पावले

- यापूर्वीच रुपये 15,000 कोटींची मदत घोषणा
- राज्यांना दिलेली मदत- रुपये 4113 कोटी
- आवश्यक वस्तू- रुपये 3750 कोटी
- तपासणी केंद्रे व साहित्य- रुपये 550 कोटी
- प्रधानमंत्री गरिब कल्याण योजनेअंतर्गत आरोग्य व्यवसायिकांसाठी प्रत्येकी रुपये 50 लाखाचा विमा

माहिती तंत्रज्ञानाचा उपयोग-
- ई-संजीवनी द्वारा संपर्क सेवा
- क्षमता बांधणी: आभासी शिक्षण साधन पर्याय- iGOT मंच
- आरोग्यसेतू- स्वपरिक्षण व संपर्काचा माग
- आरोग्य कर्मचाऱ्यांना संरक्षण-
- महामारी कायदा सुधारणा
- पीपीईसाठी पुरेशी तरतूद-

  * शून्य ते 300 स्थानिक निर्माते
  * केलेला पुरवठा- पीपीई (51 लाख), एन 95 मास्क (87 लाख), एचसीक्यू गोळ्या (11.08 कोटी)

शासकीय सुधारणांच्या माध्यमातून उद्योग सुलभीकरण

- जागतिक पातळीवर संभाव्य गुंतवणूकदार देशाचा उद्योग सुलभीकरण अहवाल (DBR) पाहतात.
- शाश्वत उपायांमुळे जागतिक बँकेच्या उद्योग सुलभीकरण अहवालात भारत 2014 मध्ये 142 व्या स्थानी होता, तो 2019 मध्ये 63 व्या स्थानावर पोहचला.
- परवाने पद्धती, स्व-प्रमाणीकरण आणि इतर उपायांमध्ये थर्ड पार्टी प्रमाणपत्र यात सुलभीकरण
- सरकार उद्योग सुलभीकरणाच्या पुढच्या टप्प्यासाठी मिशन मोडवर काम करत आहे, यात संपत्तीची नोंदणीप्रक्रीया, व्यावसायिक तंट्यांचे तात्काळ निवारण आणि देशाला व्यापार सुलभ बनवण्यासाठी सोप्या करप्रणालीवर काम सुरु आहे.

उद्योगस्नेही वातावरणनिर्मितीला चालना देण्यासाठी कॉर्पोरेट कायद्याअंतर्गत करण्यात आलेल्या उपाययोजना

- कंपनी कायद्यातील गुन्हेगारी तरतुदी काढण्याच्या पहिल्या टप्प्यांत 2018 साली, जागेवर निकाली लागू शकणाऱ्या 16 गुन्ह्यांना कंपनीच्या स्वतःच्या न्यायक्षेत्रात आणि दंड आकारणी यंत्रणेखाली आणले गेले.

- एकात्मिक वेब-आधारित इन्कॉर्पोरेशन फॉर्म – कंपनीची ऑनलाईन नोंदणी करण्यासाठी एक सुलभ प्रक्रिया (SPICe) फॉर्म आणला गेला. या फॉर्म मध्ये विविध 10 मंत्रालयांच्या आणि एका राज्य सरकारच्या सेवा एकाच फॉर्मवरुन उपलब्ध केल्या गेल्या.

- स्वतंत्र संचालकांची डेटाबॅंक सुरु करण्यात आली.

- कंपनी कायदा, 2013 अंतर्गत असलेल्या 14,000 शिक्षांची तरतूद रद्द करण्यात आली.

उद्योग सुलभीकरणासाठी नव्या कॉर्पोरेट कायदा उपाययोजना

- संबंधित पक्षाच्या व्यवहाराशी संबंधित तरतुदींचे तर्कसंगतीकरण
- कंपनी कायदा 2013 मधील विविध तरतुदींनुसार अनुपालन ओझे कमी करण्यासाठी कोविड -19 दरम्यान वेळेवर कारवाई तसेच कंपन्यांना संचालक मंडळाची बैठक, विशेष सर्वसाधारण सभा, वार्षिक बैठक, हक्कविषयक दाव्यांचे निराकरण डिजिटल माध्यमातून करण्यास सक्षम करतात.
- 2016 पासून नादारी आणि दिवाळखोरी कायदा (आयबीसी) लागू झाल्यापासून 221 निराकरण झालेल्या प्रकरणांमध्ये 44% पुनर्प्राप्ती झाली आहे
- 4.13 लाख कोटी रुपयांचे दावे मान्य केले गेले.
- प्राप्तीयोग्य रक्कम आहे 1.84 लाख कोटी रुपये
- आयबीसीच्या तरतुदीनुसार प्रवेशापूर्वी 29 फेब्रुवारी 2020 पर्यंत आयबीसी अंतर्गत 13566 प्रकरणांमध्ये एकूण 5.01 लाख कोटी रुपये (अंदाजे) काढले गेले आहेत.

तंत्रज्ञान संचालित प्रणाली- कोविड दरम्यान ऑनलाईन शिक्षण

- इंटरनेट सुविधा नसलेल्यांसाठी 'स्वयंप्रभा' ही डीटीएच वाहिनी. शालेय शिक्षणासाठी सुरु असलेल्या 3 वाहिन्यांसोबत आता आणखी 12 वाहिन्या समाविष्ट करणार.
- या वाहिन्यांवर स्काईप मार्फत तज्ज्ञांशी घरातूनच थेट संवाद सत्र प्रक्षेपण तरतूद
- या वाहिन्यांवरील शैक्षणिक कार्यक्रम अधिक लोकांपर्यंत पोहचण्यासाठी टाटा स्काय व एअरटेल या खाजगी डीटीएच ऑपरेटर्सशी करार
- स्वयंप्रभा' वाहिन्यांच्या दररोज 4 तास प्रक्षेपणाकरीता राज्यांसोबत समन्वयन
- 24 मार्च पासून आजपर्यंत दिक्षा मंचाला 61 कोटी लोकांची भेट
- ई-पाठशाळेमध्ये 200 नवीन पुस्तके समाविष्ट

सरकारी सुधारणा आणि सक्षमता

Goverment Of India

रोजगारनिर्मितीला चालना देण्यासाठी मनरेगात रु. 40,000 कोटींची वाढ

- सरकार आता मनरेगासाठी अतिरिक्त 40,000 कोटी रु. देणार
- यामुळे एकूण 300 करोड मनुष्यदिन रोजगारनिर्मिती होण्यास मदत होईल
- परतणाऱ्या स्थलांतरीत मजुरांसाठी पावसाळ्यातही काम उपलब्ध करुन दिले जाणार
- जल संवर्धनासह शाश्वत आणि उपजिविकेची साधने निर्माण करणार
- उच्च उत्पादनाद्वारे ग्रामीण अर्थव्यवस्थेला चालना

आरोग्यविषयक सुधारणा आणि उपक्रम

सार्वजनिक आरोग्यक्षेत्रात गुंतवणूक वाढ –

- आरोग्यक्षेत्रावरील सार्वजनिक खर्चात वाढ केली जाईल.
- तळागाळातील आरोग्य संस्थांमध्ये गुंतवणूक वाढवली जाईल.
- ग्रामीण आणि नागरी क्षेत्रातील आरोग्यकेंद्रांचा विस्तार

भविष्यातील जागतिक साथीच्या आजारांसाठी भारताला सज्ज करणे

- सर्व जिल्ह्यात-संसर्गजन्य आजारांच्या रुग्णालय ब्लॉक
- प्रयोगशाळा आणि निरीक्षक केंद्र व्यवस्था अधिक सक्षम करणे –
- देशातील सर्व जिल्ह्यात एकात्मिक सार्वजनिक आरोग्य प्रयोगशाळा आणि गट पातळीवरील प्रयोगशाळा तसेच संसर्गजन्य आजारांवर उपचार/नियंत्रणासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभाग
- संशोधनाला प्रोत्साहन – आयसीएमआर च्या वतीने 'सर्वांसाठी आरोग्य'अंतर्गत राष्ट्रीय संस्थात्मक मंच
- राष्ट्रीय डिजिटल आरोग्य अभियान: -- राष्ट्रीय डिजिटल आरोग्य ब्लू प्रिंट ची अंमलबजावणी

कोविड नंतर तंत्रज्ञानाधारित समान शिक्षण

- पंतप्रधान इ विद्या- विविध डिजिटल/ऑनलाईन शिक्षणासाठी तात्काळ सुरु होणार कार्यक्रम. यात खालील गोष्टींचा अंतर्भाव आहे.
- शालेय शिक्षणासाठी राज्य आणि केंद्रशासित प्रदेशात इ आधारित आणि क्यू आर कोड द्वारे दीक्षा कार्यक्रम
- पहिली ते बारावी च्या प्रत्येक वर्गासाठी एक विशिष्ट दूरदर्शन वाहिनी (एका वर्गाला एक वाहिनी)
- रेडिओ, समुदाय रेडिओ आणि पॉडकास्टचा विस्तारित वापर
- दृष्टिबाधित आणि कर्णबधिर मुलांसाठी विशेष इ सामग्री
- 30 मे 2020 पर्यंत पहिल्या 100 क्रमांकाच्या विद्यापीठांमध्ये स्वयंचलित ऑनलाईन अभ्यासक्रम घेण्यास परवानगी
- **मनोदर्पण**- विद्यार्थी, शिक्षक आणि कुटुंबियांच्या मानसिक आरोग्यासाठी आणि भावनिक आधारासाठी मानसोपचाराद्वारे सहकार्य करण्याचा उपक्रम तात्काळ सुरु करणार
- शाळा, शिशूवर्ग आणि शिक्षकांसाठी जागतिक स्तरावरील आणि 21 व्या शतकातील कौशल्य आवश्यकतांसह नवीन राष्ट्रीय अभ्यासक्रमआणि अध्यापनशास्त्रीय सहकार्य करण्याचा कार्यक्रम सुरु करणार.
- सन 2025 पर्यंत प्रत्येक मुलाला पाच ग्रेड पर्यंत शैक्षणिक पातळीवर नेण्यासाठी राष्ट्रीय साक्षरता अभ्यासक्रम आणि न्युमरसी अभियान डिसेंबर 2020 पर्यंत सुरु करणार

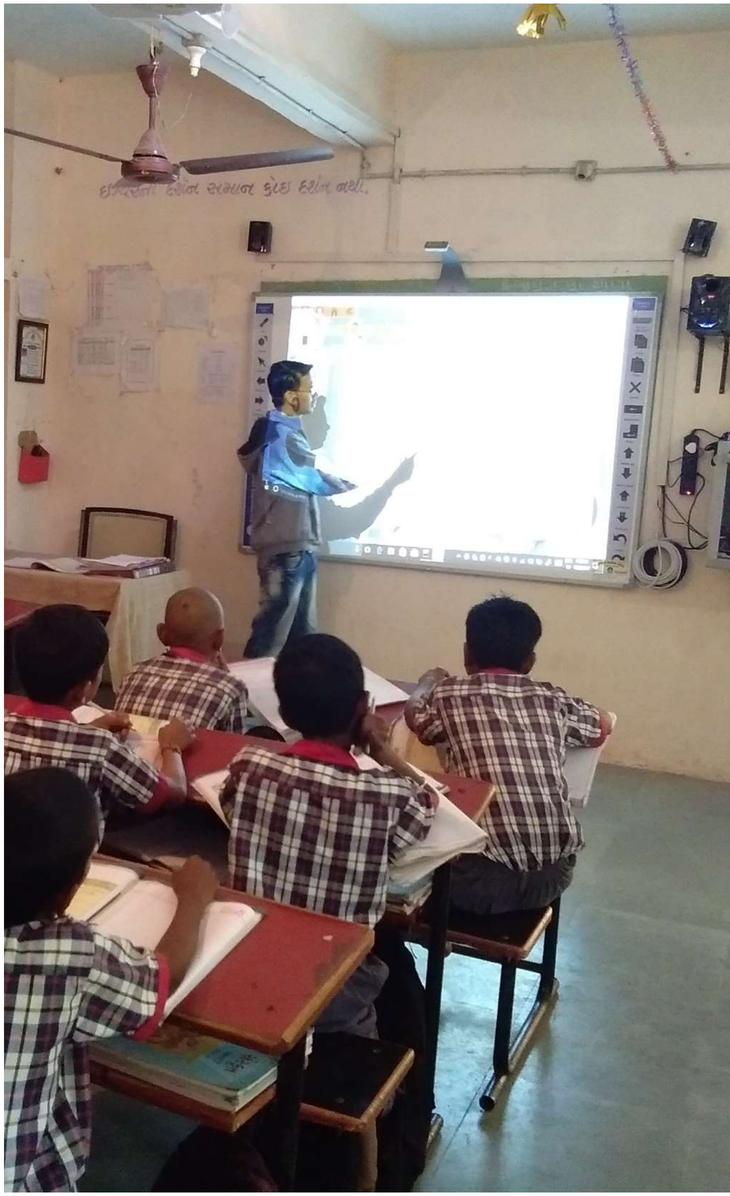

आयबीसी संबंधित उपाययोजनांद्वारे व्यापार सुलभीकरणात पुढिल भर

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

- दिवाळखोरीची मर्यादा रक्कम एक लाख रुपये ऐवजी वाढवून रुपये एक कोटी केली (जी सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांसाठी साह्यभूत ठरेल)
- कलम 240 अ अंतर्गत सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांसाठी विशेष दिवाळखोरी उपाय रचना लवकरच
- महामारी परिस्थितीचा अंदाज घेऊन ताजी दिवाळखोरी कार्यवाही एक वर्षापर्यंत मागे घेणार
- दिवाळखोरी संबधित 'थकीत कर्ज 'च्या व्याख्येतून कोविड संबधित कर्जे वगळण्याचा केंद्र सरकारला अधिकार.

कॉर्पोरेट क्षेत्रांसाठी उद्योगस्नेही वातावरण निर्मिती

Government Of India

- कंपनी कायदा वैधीकरण, छोट्या तांत्रिक बाबी आणि प्रक्रियात्मक चुकीसाठी (जसे सीएसआर अहवालात त्रुटी, अपूर्ण मंडळ अहवाल, दिवाळखोरीची नोंद, वार्षिक सर्वसाधारण बैठकीस दिरंगाई).
- बहुतांश माफ करण्याजोगे गुन्हे अंतर्गत न्यायनिवाडा यंत्रणेकडे (IAM) हस्तांतरीत आणि RD च्या अधिकारांमध्ये वाढ (पूर्वी IAM कडे 18 कलम होते, ते आता 58)
- या सुधारणांमुळे फौजदारी गुन्हे आणि राष्ट्रीय कंपनी कायदा लवादाचे विभक्तीकरण
- एकत्रित 7 गुन्हे वगळण्यात आले आणि 5 इतर पर्यायी आराखड्याद्वारे नियमित केले जाणार

कॉर्पोरेट क्षेत्रांसाठी उद्योगस्नेही वातावरण निर्मिती

‘उद्योग सुरु करण्याविषयीच्या’ मानांकनात सुधारणा आणि ‘नादारीचे निराकरण’ या दोन उपाययोजनांमुळे भारताच्या उद्योगस्नेही वातावरण निर्मिती म्हणजेच EoDB क्रमवारीत सुधारणा होण्यास मदत झाली.

पुढच्या महत्वाच्या सुधारणांमध्ये--

- परवानगी असलेल्या परदेशी कार्यक्षेत्रात भारतीय सार्वजनिक कंपन्यांकडून सिक्युरिटीज थेट सूचीबद्ध करणे
- ज्या खाजगी कंपन्या शेअरबाजारात NCDs सूची करतात, त्या सूचीबद्ध कंपन्या म्हणून मानल्या जाणार नाहीत.
- कंपनी कायदा, 2013 मध्ये, कंपनी कायदा 1956 मधील भाग IXA च्या तरतुदी (उत्पादक कंपन्या) समाविष्ट करणे.
- NCLAT च्या पीठांसाठी अतिरिक्त/विशेष अधिकार निर्मिती
- छोट्या कंपन्या, एका-व्यक्तीच्या कंपन्या, उत्पादक कंपन्या आणि स्टार्ट अप्स यांच्या सर्व प्रकारच्या कर्जबुडवेगिरीबद्दल कमी शिक्षेची तरतूद

नवीन आणि स्वावलंबी भारतासाठी सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योग धोरण

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

- गेल्या काही दशकांमध्ये भारत आणि जग खूप बदलले आहे.
- नवीन सुसंगत धोरणाची गरज - जिथे सर्व क्षेत्रे खासगी क्षेत्रासाठी खुले असतील तर सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योग परिभाषित क्षेत्रात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतील.
- त्यानुसार सरकार नवीन धोरण जाहीर करेल ज्यात
- सार्वजनिक हितासाठी सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांची उपस्थिती आवश्यक असलेल्या धोरणात्मक क्षेत्रांची यादी अधिसूचित केली जाईल
- धोरणात्मक क्षेत्रात कमीत कमी एक उद्योग सार्वजनिक क्षेत्रातील असेल मात्र खासगी क्षेत्रालाही मान्यता दिली जाईल.
- इतर क्षेत्रात सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांचे खासगीकरण केले जाईल. (व्यवहार्यता इत्यादींवर आधारित वेळ ठरवली जाईल)

राज्य सरकारांना संपूर्ण पाठिंबा

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

- राज्यांप्रमाणेच केंद्रालाही तीव्र महसूल तुटीला समोरे जावे लागत आहे
- तरीदेखील या कठीण प्रसंगी केंद्र राज्यांना संपूर्ण पाठिंबा देत आहे
- अर्थसंकल्पातील अंदाजात महसूल कमी दाखवत असताना देखील एप्रिल मध्ये रुपये 46,038 कोटीचे कर विचलन करण्यात आले
- केंद्रात आर्थिक स्त्रोत तणाव असूनदेखील राज्यांना एप्रिल व मे महिन्यात रुपये 12,390 कोटीचे महसूल तूट अनुदान वेळेत देण्यात आले आहे
- 'एसडीआरएफ'चा रुपये 11,092 कोटीचा निधी एप्रिल महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात आगाऊ देण्यात आला
- कोविड विरोधी उपक्रमांसाठी आरोग्य मंत्रालयाने रुपये 4,113 कोटीहून अधिक निधी दिला
- केंद्राच्या विनंतीवरून आरबीआय ने पुढिल गोष्टी केल्या-
- वेज अँड मिन्स' ची राज्यांची मर्यादा 60% वाढविली
- राज्ये आता ओव्हरड्राफ्ट सलग 14 ऐवजी 21 दिवस काढू शकतात
- तिमाही मध्ये 32 ऐवजी 50 दिवस राज्ये ओव्हरड्राफ्ट काढू शकतात.

राज्य सरकारांना मदत

- राज्यांसाठी 2020-21 साठी निव्वळ कर्जमर्यादा 6.41 लाख कोटी आहे, ती राज्यांच्या जीडीपीच्या 3% आहे
- 75% रक्कम राज्यांना मार्च 2020 मध्येच प्रमाणित करण्यात आली आहे आणि बाकीची राज्यांवर सोपवली आहे
- राज्यांनी निर्धारीत मर्यादेच्या फक्त 14 % कर्ज आतापर्यंत घेतले आहे. 86% प्रमाणित रक्कम वापराविना आहे
- तरीसुद्धा राज्यांकडून कर्जमर्यादा 3% वरुन 5% विशेष वाढ करण्याची मागणी आहे
- आकस्मिक संकटाची परिस्थिती पाहता, केंद्र सरकारने फक्त 20 20-21 साठी विनंती मान्य करुन कर्जमर्यादा 3% वरुन 5% करण्याचा निर्णय घेतला आहे.
- यामुळे राज्यांना अतिरिक्त कोटी 4.28 लाख कोटी रुपयांचा स्रोत प्राप्त होईल

राज्य सरकारांना सहाय्य आणि राज्य पातळीवरील सुधारणांना प्रोत्साहन

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

कर्जापैकी काही भाग विशिष्ट सुधारणांशी जोडला जाईल.(यात वित्त आयोगाकडून आलेल्या शिफारशींचाही समावेश असेल) :--

- भविष्यकाळातील उच्च GSDP वृद्धी आणि कमी वित्तीय तूट या मार्गाने, अतिरिक्त कर्जाची शाश्वतता सुनिश्चित करणे.
- स्थलांतरित मजुरांच्या कल्याणाला प्रोत्साहन आणि अन्नवाटपातील गळती कमी करणे,
- गुंतवणुकीच्या माध्यमातून रोजगारनिर्मिती
- ऊर्जाक्षेत्र शाश्वत करत असतांनाच शेतकऱ्यांच्या हितांचे रक्षण करणे, आणि
- नागरी विकास, आरोग्य आणि स्वच्छतेला प्रोत्साहन.
- **या सुधारणा चार क्षेत्रात संलग्न केल्या जातील:- "एक देश, एक शिधापत्रिका' योजनेचे सार्वत्रिकीकरण, उद्योगस्नेही वातावरण, ऊर्जा पारेषण आणि नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा महसूल.**
- व्यय विभागाकडून, खालील पद्धतीने एक विशिष्ट योजना अधिसूचित केली जाईल:
  - **0.50 % विनाअट वाढ**
  - **चार शाखांमधल्या 0.25% म्हणजे 1 %, म्हणजे प्रत्येक क्षेत्रात स्पष्टपणे वर्णित, मोजता येण्यासारख्या आणि शक्य अशा सुधारणा.**
  - **जर चार पैकी किमान तीन क्षेत्रात इच्छित लक्ष्य गाठण्यात यश आले तर आणखी 0.50 % वाढ**

आधीच्या उपाययोजनांमधून प्रोत्साहन

क्र.	उपाययोजना	रुपये कोटीमध्ये
1	22 मार्च 2020 पासून कर सवलतींमुळे गमावलेला महसूल	7,800
2	प्रधानमंत्री गरिब कल्याण योजना (PMGKP)	1,70,000
3	आरोग्य क्षेत्रासाठी पंतप्रधानांची घोषणा	15,000
	एकूण	1,92,800

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

गाभ1 .नहासतोप्र रोवदं्ाणषोघ लीधम

क्रमांक	प्रकार	रुपये कोटीत
1	एमएसएमईसह व्यवसायांसाठी आपत्कालीन डब्ल्यू / सी सुविधा	3,00,000
2	तणावग्रस्त एमएसएमईसाठी दुय्यम कर्ज	20,000
3	एमएसएमईसाठी फंड ऑफ फंड्स	50,000
4	व्यवसाय आणि कामगारांना कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधीचे समर्थन	2,800
5	कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी दरात कपात	6,750
6	एनबीएफसी / एचएफसी/ एमएफआयसीसाठी विशेष तरलता योजना	30,000
7	एनबीएफसी / एमएफआयसाठीच्या उत्तरदायित्वासाठी आंशिक पत हमी योजना	45,000
8	वीज वितरण कंपन्यां- डिसकॉमसाठी तरलता	90,000
9	टीडीएस / टीसीएस दरात कपात	50,000
	एकूण	5,94,550

भाग 2 मधील घोषणांद्वारे प्रोत्साहन दिले गेले

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

क्र.	विषय	रुपये कोटीमध्ये
1	स्थलांतरीत कामगारांना दोन महिन्यांसाठी मोफत अन्नधान्य पुरवठा	3,500
2	मुद्रा शिशु कर्जाकरिता व्याजदरात सवलत	1,500
3	रस्त्यावरील विक्रेत्यांना विशेष पत सुविधा	5,000
4	मध्यम उत्पन्न गट गृहबांधणी योजना	70,000
5	नाबार्ड मार्फत अतिरिक्त तत्काळ खेळते भांडवल	30,000
6	केसीसी मार्फत अतिरिक्त पत पुरवठा	2,00,000
	एकूण	3,10,000

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

तिसऱ्या भागात जाहीर केलेली आर्थिक मदत

अ.क्र.	विभाग	रु. (कोटी)
1	अन्न सूक्ष्म उपक्रम	10,000
2	प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना	20,000
3	निधीअंतर्गत निधी- हरीत मोहीम	500
4	कृषी पायाभूत कोष	1,00,000
5	पशु संवर्धन पायाभूत विकास कोष	15,000
6	औषधी वनस्पती लागवड प्रोत्साहन	4,000
7	मधमाशी पालन उपक्रम	500
	एकूण	1,50,000

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

चौथ्या आणि पाचव्या भागात जाहीर केलेली आर्थिक मदत

अ.क्र.	विभाग	(रु.कोटी)
1	व्यवहार्यता तफावत निधी	8,100
2	अतिरिक्त मनरेगा तरतूद	40,000
	एकूण	48,100

आत्मनिर्भर भारत पैकेज अंतर्गत देण्यात आलेला समग्र प्रोत्साहनपर निधी

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

अनु	प्रकार		रुपये (कोटी)
1	भाग 1		5, 94,550
2	भाग 2		3,10,000
3	भाग 3		1,50,000
4	भाग 4 आणि 5		48,000
	एकूण (उप)		11, 02,650
5	आधीच्या उपाययोजना		1,92, 800
6	RBI उपाययोजना (प्रत्यक्ष)		8,01, 603
एकूण (उप)			9,94,403
एकूण रक्कम			20,97,053

सत्यमेव जयते
Goverment Of India

धन्यवाद